SCHETSJES UIT ALBINA

DOOR

HARALD SCHÜTZ

ALBINA

O, als U Albina eens mocht zien!

Breed als een meer stroomt de Marowijne naar 't Noorden. Over den in morgenontwaken stralenden vloed trekt de stoomer zijn steeds wijder wordend spoor. Dicht onder den Franschen oever leidt het vaarwater, langgerekte eilanden in onbetreden eenzaamheid laten wij achter ons. Nu rijst het laatste eilandje als een groene kruin uit het water, en daar opent zich naar rechts het gezicht over de wel 3000 M. breede rivier. Uit de eindelooze groenheid van onmetelijke bosschen breekt het puntige wit der verre huizen. Vlak bij St. Laurent zwaait de boot, om nu recht over te steken naar 't steeds duidelijker wordend Albina.

Een geelzandige oever. Blauwende morgenschaduw hangen nog onder de breedkruinige Amandelboomen en spelen om de slanke korjalen. Een rij van jonge cocospalmen vormt langs het strand een collier van smaragd. De witte huizen met hun roode en blauwe daken huppelen in darte afwisseling van hoog en laag langs de zandlichte straat. Roode krotons en geelgroene sierplanten wenken in den wind. Een yukka brandt met een meter hooge witte bloemtuil, de vlag voor 't Commissariaat lacht in den koelen wind.

En als de fluit dreunt, dan begint het te leven langs het strand. 't Beweegt van bonte stipjes en kleurvlakjes, die samen stroomen bij de wacht, die op den steiger zich haasten, die met hoeden en zakdoeken wenken en zwaaien.

't Is geen werkdag, 't is geen aankomst in een zaken-

stad, 't is geen ernst. — 't Is een thuiskomen met vacantie.
't Is Lente — Lente — Lente overal! O, mocht U eens Albina zien.

DE RIVIER

Albina leeft van de rivier. Zij is haar moeder, die haar voedt en onderhoudt. Haar water drinken wij, als de regenputten leeg zijn; in haar baden wij en wasschen wij onze kleeven; uit de rivier halen wij visch, de rivier op gaan de vrachtvaarders; zij vormt de verbinding met de buitenwereld.

Groot en sterk is zij, machtig en breed.

Veelvuldig is haar gezicht. Des morgens ligt zij zacht-kleurig te slapen nog. Dan is haar wang gepoeierd met traag wentelende nevels, die haken aan de luchtwortels der vele boomen. Met een gouden roze lach ontwaakt zij. Glijdende bootjes trekken wijd uit waaierende groeven over haar gezicht, zwevende varend in rustige vaart over 't gladde water.

Maar wee, als haar rust verstoord is! In gebelgde woede ontsteekt zij dan. Ha! koppen de spoedende golven en slaan met bijtenden toorn tegen de zandige, tergende oevers. Wit schuim spat op boven de verraderlijke banken en rotsen in hun bed, en zij rukken en schudden aan den steiger. Wee de booten die verrast worden door haar felle woede. Zij pakt hen, slingert hen heen en weer. Ploffend kletsen de koppen tegen de ranke schuitjes, en menige boot drijft op haar buik tegen den oever. Huilend vliegt dan de storm over 't breede watervlak en striemend zwiept de regen neer. Verschrikkelijk is de moeder in haar toemelooze woede.

Doch zijn 't maar korte vlagen. Ras is alles weer vergeten. En als de nacht over het water schrijdt, dan slaapt de moeder in rustige ademhaling van 't rhythmisch klotsen der golven. Dan teekent de maan haar zilveren weg over 't grauwe water. De sprankelende lichtjes van St. Laurent spelen met den voortrollenden vloed, en over alles heen welft zich de millioensterrige tropenhemel.

DE BLEEDERS

De groote tijd voor Albina is, wanneer de bleeders komen. In Januari is dat. Dan komen zij uit de stad, blijven enkele dagen hier en gaan dan verder de rivier op, om boven in het bosch een vrij woudloopersleven te leiden en het witte sap van de Bolletrie te tappen.

Stampend en hijgend komt Dinsdag tegen twaalf uur de „Albina” hier aan. Het krioelt aan dek van mannen, 100, 150 bleeders. Een gewenk en geroep is 't al in de verte en als de boot vast ligt, dan stormen zij aan wal. Ieder draagt zijn huishoudinkje op zijn schouders: Een kamplamp, een houwer, een draagmand, een blikken trommel, een gitaar, wat potten en pannen.

Dan komt er voor een paar dagen leven in onze slapende plaats. De dommelende winkels gaan open en men verdringt zich voor de toonbank. Dan hebben de Chineezzen het druk en stappen geagiteerd door hun winkel. De kamerverhuurders zijn al hun kamertjes kwijt en in 't kioskje van de Javaansche vrouw voor aan den steiger wordt societeit gehouden. Lachende, slenterende groepen bleeders op straat, bij den agent van de Balata Cie. is 't een in- en uitloopen.

Uit de achtererven komen de Djoeka's in „steedsche” kleeding opduiken. Op die dagen zijn er veel Djoeka's hier, want er zijn veel vrachtvaarders noodig. Dat zijn hun groote dagen, waar 10, 20 vrachten tegelijk naar boven gaan.

Woensdagavond is er kerkdienst bij ons. Dan is onze kerk vol. Alle banken aan den mannenkant zijn bezet en dreunend galmt hun zang door de kleine ruimte over 't donkere erf. Nog eenmaal voor maanden kunnen wij hun iets meegeven, voor dat zij opgeslorpt worden door de groene onmetelijkheid der oerbosshen. Ach konden onze woorden maar doordringen en hechten en wortel schieten in hun hart.

Den volgenden morgen begint al om 6 uur 't geroezemoes en lawaai van het vertrek. In den nog killen morgen sleepen zij hun pakjes en bundeltjes naar de op- en neer-

deinende korjalen. Diep zakken de ronde bodems in 't koude water, en nog altijd meer gaat in de langgerekte ruimte. Nog enkele palmbladeren erover heen gelegd en klaar is alles voor 't vertrek.

Toch duurt 't nog een poos! Eerst brood koopen en vleesch en provisie voor de reis. Nog een afscheidswoord spreken tegen dezen en een groet meegeven aan genen. Nog een pakje halen en even aanloopen bij den agent. Schreeuwerig en rumoerend komt een late kameraad aanloopen, de wacht moet nog even een relletje bijleggen.

Eindelijk stappen twee Djoekas in de eerste korjaal. Vooraan de punt de een rechtop met zijn 6 M. lange boom in de hand, achterin de andere met zijn parel. Zwaaien en roepen en wenken, schertswoorden en lachen en eindelijk vertrekt de eerste boot met den opkomenden vloed. De lange reis is begonnen.

DE GRAMOFOON

Wij leven hier op een eiland buiten de beschaving. De kranten uit Holland zijn 6 weken oud, als zij hier komen. Auto's kennen wij niet, fietsen evenmin, paarden en ezels hebben wij niet, ook geen telefoon of telegraaf. Wij leven hier op een eiland buiten de beschaving. En hier ben ik gaan houden van de gramofoon.

Zoo stil kan de avond zijn. Deinend zingt de rivier haar sluimerend nachtlied. De koelende wind ritselt in de palmen als verre regen, onophoudelijk piepen en krassen de nachtkrekels. Een stem uit de wacht brokkelt in doffe klanken door den avond.

Nu begint de gramofoon: „Träumerei” zingt de cello door den lauwen nacht. — Daar zie ik een huiskamer, thuis; ik zie de wiegende pijnboomen door de open deur. In den lichtkring van een schemerlampje kreunt de cello, op en neer gaat de strijkstok, ik ruik de dennelucht, ik hoor de stilte in den kring van hen, die mij lief zijn.

Dan klinken de parelende tonen van „Frühlingsrauschen” uit de kast. Als zilveren kogeltjes rollen zij over 't water. — Zij brengen mij in een andere kamer. Ik zie een

kring van vrienden, voel hunne aanwezigheid, voel het meeklinken van hun ziel met de piano, ik ben bij hen thuis.

Of de ouverture van „Faust”. O, die vibreerende violen. Daar zitten de strijkers in razende beweeglijkheid. En nu lost zich uit dit jachtende tonenjagen de overwinnende melodie. Ha, zij dreunt en triomfeert, en ik zit daar in de concertzaal, meegesleept als die honderden, die meeleven, meeademen, met dien sleurenden, opzweependen klank.

De gramfoon brengt mij weg van hier, brengt mij naar huis, ik ben van haar gaan houden.

Nu ik dit schrijf moet ik denken: Is 't niet zoo met Gods woord, met ons Godsweten. In de drukke volheid van ons leven gaat 't langs ons heen, tot wij stil zijn. Dan zingt het voor ons, dan raakt ons een woord. „O ja”, zeggen wij dan, „ik ben thuis.” Dit woord, deze Godswerking heeft mij gebracht daar, waar mijn ziel thuis hoort, waarheen zij verlangt, ook zonder het te weten. Maar stilte is daarvoor noodig en alleen zijn op een eiland buiten menschengedoe.

DÉPORTÉS

Wilt gij weten hoe het den verloren zoon verging, ga dan in St. Laurent kijken. Slechts met dit verschil: De verloren zoon had een vader, waarheen hij kon vluchten. Maar zij daar zijn verdoemd voor altijd, zij zijn zonder hoop, zonder doel, zij loopen op hunne graven. Die aarde, waar zij vruchten aan ontlokken zal hen eens dekken. 't Is het onafwijselijke noodlot, 't is slechts een kwestie van tijd.

Op den steiger staan déporté's, Vaal-grijze, groezelige broeken en jassen slobberen om hun magere lijven. Hun koppen zitten diep weggezonden tusschen de schouders en hun hongeroogen steken even naar u om weer weg te flikkeren. Breedgerande strooien hoeden op hun ruige tronies, sleetsche schoenen of bloote voeten, die pijn doen van de vretende aardvlooiën en zongeblakerde planken. Honger, armoede, verdrukking, een smeulend vuur van

haat tegenover de maatschappij, dit alles overheerscht door 't gevoel van vee te zijn, neen erger nog van systematisch uitgehongerde ellendelingen.

Aan de hoeken van de straten, in de winkeldeuren, op die vuile gore Chineezenerven hangen en leunen de allerellendigsten: de libéré's. Hun straftijd is om, en toch moeten zij daar blijven en hun brood verdienen in een land, waar geen verdienste is, waar de honger hen wacht, waar geen toekomst mogelijk is. Zij wachten op 't graf, als vee, dat wacht, dat men slachten zal. De koorts zal hen eens pakken, hun uitgehongerde lijven even heen en weer schudden en dan zal weer een open graf dichtgesmeten worden.

Komen déporté's in Albina, dan worden zij onverbidde-lijk weer teruggebracht. 't Hart bloedt, als men ze hier ziet. Ellende, die nog een laatste kans gewaagd heeft. Zij mogen hier niet blijven, en dat is hun tragiek, dat zij geen vertrouwen mogen vinden. Dat is onze tragiek tevens, dat wij hen geen vertrouwen mogen schenken. Al kunnen wij hen helpen, wij mogen niet. Zij zijn verloren, zijn verdoemd, over hen is 't: „Te laat” uitgesproken.

Maar dat is onze troost in deze: Dit „te laat” is menschenwoord.

DJOEKA DANS

Dong! Dong! Dong! Dong! Drrrr, deng deng deng dong!
Dof bonkt de trom in dreunend rythme. Dicht dringt een donkere drom onder de logge boomen. Een gesluierde maan zeef een wazemig licht door de breede takken.

Dong, dong, deng drrrr, deng deng!

Woester steeds en doordringender schreeuwen de groote en kleine trommen in een wilde kadans. Onophoudelijk slaan de spelers met hun platte hand op het strakke vel, dat de klank knalt en dreunt. Niemand staat stil, dribbelend bewegen de beenen en wild zwaaien de armen en handen op en neer.

Hooaaaaieapoe a hooh! Klanken en woorden van een onverstaanbaren zang galmen, het koor antwoordt, als de

voorzanger begint. Altijd weer dezelfde wijs, tienkeer, dertigkeer, vijftigkeer herhaald. Steeds nerveuzer gaan de beenen en wilder zwaaien de armen.

Als geweerschoten knallen de groote trommen. Nu slaat er een met een platte plank erop. Razend in hunne opwinding brullen de kleine er doorheen. De zang wordt gillen, schreeuwen.

Knetterend rammelen de droge pitjes aan de voeten van de dansers. Hurkend, gebogen met een glimmende speling van maanlicht op de bronzen rugspieren ontwringen zij zich aan den dribbelenden kring en stampen vooruit. Hunne handen, armen, lichamen schokken door de opgezwepte zenuwen.

Aan den anderen kant, de meisjes, buigen nu ook en stampvoeten vooruit. De gladde meisjeslijven bukken en strekken, zwaaien en nijgen. Op, neer, op gaan de handen, haar strakke gezichten met een versteenden lach buigen neer en worden weer opgetrokken.

De grond dreunt onder 't neerzetten der bloote voeten. Enerverend ratelen de pitjes aan hunne voeten. Vooruit, achteruit, hooger, lager, deng drrrrr, deng dong dong!

Tot er één gansch en al komt onder de macht van 't rythme.

De beenen bewegen vlugger, zij schokken zijn draaiende lijf. Hooger op tilt hij de armen, wijder uit strekt hij hen, zinneloos draait hij, tuimelt vooruit, op zij, staat en zwaait en hijgt en bukt en springt en brult!

Huuuiih — een lange gil. Plotseling is 't uit. Bruusk zwijgen de trommen en uit den kring van menschen borrelt een bewonderend geroezemoes op.

Dra begint 't tromgeknetter opnieuw en de monotone zang, tot laat, laat in den nacht.

Dong! Dong! Dong! Dong! Drrr, deng deng deng dong!

DE STERVENDE STAD

Albina moet sterven. Langzaam maar zeker gaat dat proces, ongeneeslijk is haar ziekte. Als een teringlijder kwijnt zij weg. Af en toe nog een opflikkering van leven,

de stralende zon kan de patient nog wel eens kleur op haar wangen schilderen, maar 't lot is beslist.

Albina moet sterven, nu haar levensbron is uitgeput. Voorheen stroomden de levenssappen uit het bosch met zijn rijkdommen en onverwachte mogelijkheden. Maar 't geld uit het balata-bedrijf rolt niet meer naar Albina; het goud raakt op. Bloedarmoede en ondervoeding zijn de twee kwalen van Albina.

Nu sterft de blonde haar dragen dood.

De ruime winkels van weleer zijn doodsch. Dik onder 't stof zitten de blikken met conserven, de potten, pannen, kamplampen, verschoten zijn de stukken katoen in de vitrines. Groote winkelhuizen dutten met gesloten luiken. Windscheef hangen de huisjes met huur kamertjes, bengelen de kleurlooze luiken aan roestige scharnieren. De boschnegerkamertjes echter op de erven vervuilen in werkeloos ongebruikt zijn.

Hoog op schieten de Awarapalmen en stekelige maka op de verlaten kostgronden en dat ongebreidelde onkruid wringt de wrakke omheiningen omver. Met dicht geplooid bladeren staan hooge Mimosa's te slapen op het ongebruikte land, terwijl draagmieren ongehinderd hun gang gaan en vernietigen wat nog overeind staat.

De fiere palmen in trotsche rij bij Pasie staan met hun voeten in den knagenden vloed, wachtend op den dag, dat ook zij ineens zullen storten als de bezweken waterkeering.

Maar rusteloos stroomt de rivier langs Albina heen, de moeder, die haar heeft zien geboren worden, en die haar ook zal zien sterven. Oneindig is zij in haar eeuwigdurende wisseling van vloed en eb, oneindig tegenover het menschenwerk.